

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства і екології
Кафедра лісівництва, лісових культур і таксаціїлісу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ДМИТРЕНКО АРТУР ВАСИЛЬОВИЧ

УДК630:331.45

**«ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ЛІСОСІЧНИХ РОБІТ В ДП
“СМІЛЬЧИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК” В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Спеціальність 205 – Лісове господарство

Подається на здобуття освітнього ступеня “Бакалавр”

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А. В. Дмитренко

Керівник роботи:

Бездітко Людмила Володимирівна

канд. вет. наук, старший викладач

Житомир - 2023

Висновок кафедри

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри _____

№ _____ від « _____ » _____ 2023 р.

Завідувач кафедри

Сірук Юрій Вікторович

(науковий ступінь, вчене звання)(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

« _____ » _____ 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Дмитренко Артур Васильович** захистив

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____
(науковий ступінь, вчене звання) (підпис)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Дмитренко А. В. : «Досвід проведення лісосічних робіт в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК” в сучасних умовах». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 205 – лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

В роботі вивчено і представлено сучасний досвід безпечного виконання лісосічних робіт в ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”, проведено аналіз фінансування профілактичних заходів з охорони праці, підготовку та допуск лісівників до заготівлі лісу, досліджено стан пожежної безпеки лісгоспу.

Ключові слова: лісосічні роботи, охорона праці, фінансування, безпека праці, пожежна безпека.

ANNOTATION

Dmytrenko A. V. «The experience of logging works in the State Enterprise "Yemilchynsk Forest Farming Industry" in modern conditions». Qualification work to obtain an education bachelor's degree in specialty 205 - forestry. – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The paper studied and presented the modern experience of the safe execution of logging operations in the SE "Emilchyn Forest Farm of APC", an analysis of the financing of preventive labor protection measures, the training and admission of foresters to harvest wood, and the state of fire safety of the forest farm were investigated.

Key words : logging operations, labor protection, financing, labor safety, fire safety.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1.СУЧАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ	7
1.1. Причини порушення вимог безпеки при виконанні лісосічних робіт	7
1.2. Організація безпечних умов праці при виконанні лісосічних робіт	9
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ	12
2.1. Характеристика ДП “Смільчинський лісгосп АПК”	12
РОЗДІЛ 3.ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ЛІСОСІЧНИХ РОБІТ В ДП “СМІЛЬЧИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”	17
3.1. Фінансування заходів з охорони праці щодо покращення умов праці в лісгоспі	17
3.2. Сучасне проведення лісосічних робіт в ДП “Смільчинський лісгосп АПК”	21
3.3. Стан протипожежної безпеки при лісосічних роботах	25
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30

ВСТУП

Збереження життя, здоров'я і працездатності лісівників є першочерговим завданням лісової галузі в сучасних умовах. Галузь є однією із найбільш небезпечних і вимагає більш досконало організовувати роботу лісівників. Лісове господарство переповнено небезпеками та непередбачуваностями, має свою специфіку лісогосподарських робіт та потребує не тільки знань, а й кваліфікованих навиків під час трудової діяльності різними категоріями професій (лісоруби, майстрилісу, лісничі, водії транспортних засобів, працівники лісової охорони тощо). Оскільки процес лісозаготівлі в сучасних умовах вимагає взаємозалежної безпеки, не тільки власної [3, 5].

Актуальність роботи полягає в тому, що в лісовому господарстві велике значення при виконанні лісосічних робіт повинно приділятися умовам і безпеки праці, їх поліпшенню відповідно до вимог законодавства з охорони праці.

Мета роботи полягає у дослідженні існуючих умов і безпеки праці при проведенні лісосічних робіт та з'ясуванні основних напрямів їх поліпшення.

Завдання дослідження:

- дослідити фінансування профілактичних заходів охорони праці для попередження виробничого травматизму під час проведення лісосічних робіт;
- з'ясувати особливості допуску працівників для заготівлі лісу відповідно до законодавства з охорони праці;
- дослідити правильність та безпечність виконання лісосічних робіт в сучасних умовах;
- оцінити стан протипожежної безпеки при виконанні лісосічних робіт.

Об'єкт досліджень – діяльність роботодавця і працівників.

Предметом досліджень – особливості роботи роботодавця і працівників при організації та виконанні лісосічних робіт в сучасних умовах.

Методи досліджень – загальнонаукові, монографічний, порівняльний та метод систематизування даних, узагальнення приорганізаційних заходах.

Перелік публікацій автора за темою досліджень:

1. Дмитренко А. В. Безпека праці при проведенні лісосічних робіт в ДП «Ємільчинський лісгосп АПК». *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 96-98.

2. Бездітко Л. В., Авраменко С. В., Волнін І. О., Дмитренко А. В. Сучасні проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 35-37.

Практичне значення отриманих результатів полягає в належному фінансуванні заходів з охорони праці, існуючому професійному доборі працівників підприємства та рекомендацій щодо вимог інструкцій з охорони праці, карт технологічного процесу при виконанні лісосічних робіт в сучасних умовах.

Структура та обсяг роботи.Робота містить анотацію, зміст, вступ, три розділи основної частини роботи, в яких викладені результати досліджень, висновки, список використаних джерел. Основний текст кваліфікаційної роботи становить 25 сторінки. Робота містить 4 таблиць, 2 рисунків. Список використаних джерел – 38 найменувань.

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ПРАЦІ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1. 1. Причини порушення вимог безпеки при виконанні лісосічних робіт

Галузь лісового господарства була, є і буде пов'язана з небезпеками. В лісовому господарстві завжди є ризики виникнення небезпечних ситуацій, які спричиняють нещасні випадки з лісівниками. Серед усіх професій галузі найбільш небезпечними є лісоруб, вальник лісу. Оскільки їх праця важка і травмонебезпечна, то за помилки і нехтування вимогами безпеки приходиться ризикувати своїм здоров'ям та життям[18, 32, 36].

При порушенні вимог безпеки, нещасні випадки трапляються внаслідок падіння на працівника дерев або колод при їх сортуванні або навантаженні. Причина приховується в тому, що перед рубками не проводиться огляд потенційно небезпечних та аварійних дерев, які потрібно спилувати в першу чергу. Небезпека можлива від падіння зламаних гілок і верхівок звалюваних або стоячих дерев. Нерідко причиною травмування може бути самовпевненість, переоцінка власних можливостей лісівниками при заготівлі лісу[20, 25].

Інші випадки пов'язані з падінням працівника з висоти, відсутності засобів захисту при сортуванні, навантаженні чи розвантаженні лісопродукції, внаслідок гасіння пожеж, отримання травм заподіяних сторонньою особою при незаконному зрубіванні дерев, бракон'єрстві чи на момент стихійних явищ через нехтування правилами охорони праці тощо.

Основними причинами травмування є неналежний контроль роботодавця та керівників структурних підрозділів підприємства щодо дотримання працівниками вимог безпеки під час виконання лісосічних робіт, за не дотримання працівниками трудової та виробничої дисципліни (робота в хворобливому стані або алкогольному сп'янінні, порушення режиму праці та

відпочинку), недостатнє забезпечення спеціальною технікою, інструментами або захисним спорядженням при заготівлі лісу, а з боку працівників саме людський фактор через порушення законодавчих актів та нормативних актів з охорони праці[20, 25].

Крім того, можна виділити такі виробничі фактори, які при організації та проведенні лісосічних робіт порушують спеціалісти служби з охорони праці. Дані особи не своєчасно і не якісно інструктажі з охорони праці, не проводять контроль виконання працівниками вимог нормативно-правових актів з охорони праці, не видають приписів керівникам лісництв за виявлені порушення у структурних підрозділах; до зрубів дерев допускають осіб, які не мають професійної підготовки[1, 2, 4, 21, 22].

При аналіз нещасних випадків виділяють причини, які пов'язані з порушенням розробки карти технологічного процесу під час виконання лісосічних робіт (відсутні підготовчі роботи на лісосіках, не визначені місця розкрязування звалених дерев та очищення їх від гілок); до проведення рубок можуть залучатися ФОПи, які не мають дозволу на виконання спеціальних робіт в лісовій галузі; несправність або відсутність захисних та блокуючих пристроїв; не ліквідується захаращеність, небезпечних завислих дерев, що заважає проведенню лісосічних робіт[6, 8].

Отже, важливим критерієм для зменшення травматизму працівників в лісовому господарстві є фаховий рівень, який повинен відповідати виконуваній роботі. Адже, при наявності у вальників певних фахових знань ризик травмуватись буде значно меншим.

1. 2. Організація безпечних умов праці при виконанні лісосічних робіт

Впровадження заходів з охорони праці, які спрямовані на усунення небезпечних та шкідливих виробничих факторів, на запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням у лісовому господарстві приділяється увага, але вона не досконала і має певні недоліки. За даними статистики, на 1 млн. кубометрів заготовленої деревини припадає втрата одного життя людини, а щорічна діяльність приблизно 700 лісівників, спричиняє 1 нещасний випадок виробничого характеру. Тому, проблема безпеки праці лісівників є актуальною в сучасних умовах і вимагає швидкого реагування і прийняття дієвих рішень, щоб попередити виробничий травматизм[12, 23, 24, 30, 34].

Закон України “Про охорону праці” визначає пріоритетом життя і здоров’я працівників, відповідальність роботодавця за створення безпечних і здорових умов праці. Реалізацію вимог цього закону в лісовому господарстві здійснюють завдяки численним працезохоронним заходів, але попередити виробничий травматизм у повному обсязі не можливо[17].

Високий рівень виробничого травматизму спостерігають під час проведення лісосічних робіт. В першу чергу травмуються лісоруби під час звалювання дерев, а в другу чергу травмується працівник, що перебуває в небезпечній зоні рубок. Тому знання правил і норм з охорони праці, а також їх розуміння є основною складовою безпеки праці.

Не припустимо ставитись до охорони праці в галузі лісового господарства легковажно, якою змушують займатися і оформляти безліч документації. Головне потрібно чітко розуміти, що вчасна організація і виконання заходів охорони праці може врятувати життя лісівників[33, 38].

В сучасних умовах, необхідно звертати увагу на соціальне значення охорони праці, яке полягає у збереженні трудових ресурсів, їх працездатності і

трудового довголіття працівника, у захисті від виробничих шкідливостей та професійних захворювань.

На підприємствах недержавних форм власності, що функціонують як ФОПи, добір спеціалізованих кадрів відбувається без відповідного напряму освітньої підготовки та незалежно від виду і рівня базової освіти майбутніх працівників. Такі дії керівництва не дають створювати безпечні умови праці та гарантувати потрібний рівень безпеки праці.

Безпека праці лісівників, особливо під час проведення лісосічних робіт ще далека від свого вирішення. Проведення контролю за станом охорони праці на всіх етапах робіт та впровадження організаційно-технічних заходів з охорони праці у лісовому господарстві являється актуальним, оскільки дає можливість оптимізувати роботу лісівників та попередити виробничий травматизм[33, 38].

Роботодавець, керівники структурних підрозділів та працівники лісового господарства зобов'язані дотримуватись регламенту відповідних законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці на період проведення лісосічних робіт.

Безпечне виконання технологічного і виробничого процесу у лісовому господарстві регламентується: Кодексом законів про працю, Законом України “Про охорону праці”, Правилами охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості, Законом України “Про пожежну безпеку”, Правилами охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт, Правилами охорони праці в деревообробній промисловості та іншими галузевими нормативно-правовими актами[13, 19, 28]. Згідно ст. 13 Закону України “Про охорону праці”, керівник повинен забезпечити додержання працівниками вимог законодавства з охорони праці[17].

Головний інженер у співпраці з керівниками лісництв в межах своїх обов'язків повинні скласти карту технологічних робіт, до якої включені всі аспекти виробничого процесу та заходи з охорони праці. Зміст карти повинен відповідати Правилам охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості, які регламентують безпеку виконання окремих видів робіт, включати особливості робочого об'єкта, виділених знарядь праці та захисних пристосувань, зазначених вимог безпеки праці в інструкціях з охорони праці[28].

Отже, вивчення досвіду проведення лісосічних робіт підвищує ефективність охорони праці та безпеку праці у лісовому господарстві, як галузі в цілому, так і у системі управління охороною праці.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

2. 1. Характеристика ДП “Ємільчинський лісгосп АПК”

Дочірнє підприємство “Ємільчинський лісгосп АПК” створено на базі Житомирського обласного комунального агролісгосподарського підприємства Житомироблагроліс Житомирської обласної ради та розташований на території Ємільчинської громади [10].

Структура ДП “Ємільчинський лісгосп АПК” представлена в таблиці 1.

Таблиця 1.

Лісівництва	Адміністративний район	Загальна площа, га
Барашівське	Ємільчинський	30,6
Ємільчинське	Ємільчинський	36,3
Сербівське	Ємільчинський	60,8
Загальна площа лісгоспу		127,7

В структуру дочірнього підприємства входить 3 лісівництва: Барашівське, Ємільчинське, Сербівське (табл.1.). До лісгоспу входить нижній склад і автотранспортний гараж [10].

У лісгоспі основними видами робіт є лісозаготівля, лісовідновлення, протипожежний захист лісів, надання послуг із заготівлі та переробки деревини, виготовлення будівельних матеріалів.

ДП “Ємільчинський лісгосп АПК” відноситься до зони Центрального Українського Полісся, а відповідно характеру лісорослинного районування територія відноситься до Дніпровсько-Прип’ятьського округу зони широколистяних лісів Скандинавсько-Руської провінції Європейської лісової

області помірного поясу. За характером рослинності лісгосп входить до зонимішанихлісівСхідно-Європейськоїрівнини. На території лісгоспу протікає 24 річки, які є притоками річки Уж та річкиУборть.

Кліматичніфактори району сприяютьумовамведеннялісогосподарськоїдіяльності.

Всіпрацівники лісгоспу з початку воєнного стану в Україні, переведені на особливий режим роботи, але продовжуютьлісосічну роботу, переробкудеревини та виконуютьзахистлісувідпожеж. Отриману деревину використовують на потреби місцевихспоживачівгромади і на експорт.

Програмадослідженьполягалау вивченнідіючої нормативно-правовоїбази з охоронипраці,фінансуваннізаходівохоронипраці з метою попередженнявиробничого травматизму;ознайомленнііснующогодопуску лісівників до роботи,вивченнідосвідувиконаннялісосічнихробіт в умовахДП“Ємільчинський лісгосп АПК”.

Для виконання програми досліджень нами вивчено і проаналізовано наступні матеріали лісгоспу, які були розроблені в 2022 році:

- Звіт про стан умов праці, пільги та компенсації, за роботу зі шкідливими умовами праці (форма №1-ПВ – умови праці);
- Звіт про травматизм на виробництві у 2022 році (форма №7-ТНВ);
- Типові норми безплатної видачі спеціальногоодягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників лісового господарства;
- Доплати за роботу в шкідливих та небезпечних умовах праці;
- Перелік посад і професій, яким видаються безкоштовно миючі та дезінфікуючі засоби;
- Перелік професій і посад працівників, яким безкоштовно видаються молоко або рівноцінні продукти;

- Перелік тривалості відпусток в календарних днях працівникам;
- Положення про оплату і нормування праці працівників лісгоспу;
- Положення про порядок навчання з питань охорони праці на підприємстві;
- Графік роботи виробничих підрозділів лісгоспу;
- Перелік видів робіт (виробництв) на, які розроблені нові нормативи з охорони праці;
- Інструкції з охорони праці за професіями і за видами виконуваних робіт;
- Комплексні заходи щодо досягнення нормативів безпеки та гігієни праці виробничого середовища, підвищення рівня охорони праці для запобігання виробничого травматизму, професійним захворюванням та аваріям.

Варто відмітити, що документація з охорони праці в лісгоспі містить журнали з них:

- Журнал реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці;
- Журнал реєстрації вступного інструктажу з охорони праці;
- Журнал реєстрації інструкцій з охорони праці;
- Журнал реєстрації нещасних випадків на виробництві;
- Журнал обліку та зберігання засобів захисту;
- Журнал обліку виконання робіт протипожежного призначення;
- Журнал реєстрації перевірок контролюючими органами;
- Журнал реєстрації приписів служби з охорони праці;
- Журнал обліку теоретичного навчання з охорони праці;
- Журнал реєстрації інструктажів з пожежної безпеки;
- Журнал обліку засобів пожежогасіння на об'єкті.

Для проведення роботи спеціалістами з охорони праці в лісництвах облаштовані кабінети з охорони праці для проведення теоретичних навчань,

перевірки знань, проведенні інструктажів з охорони праці. Керівництво лісгоспу фінансує витрати на функціонування таких заходів, закупає літературу, банери з наглядними засобами безпеки та знаками безпеки.

Згідно Положення про порядок навчання з питань охорони праці в кожному структурному підрозділі лісгоспу регулярно проводяться навчання і практична перевіркою знань з охорони праці фахівцями Територіального управління Державної служби з охорони праці в Житомирській області.

Для лісівників, спеціаліст з охорони праці узгоджує інструкції з охорони праці за певними професіями та видами робіт, які розробляють спеціалісти лісового господарства, а після узгодження затверджуються керівником лісгоспу. Перелік інструкцій записують в Журнал реєстрації інструкцій з охорони праці. Перегляд інструкцій здійснюється згідно законодавства з охорони праці у визначені терміни керівником лісгоспу.

Щорічно до Всесвітнього дня з охорони праці в лісгоспі проводиться семінар-навчання та огляд-конкурс для лісівників, з метою поновлення знань та профілактики виробничого травматизму. На відповідні заходи керівництво лісгоспу виділяє кошти.

Нами вивчено нормуванням режиму праці та відпочинку лісівників, оскільки лісгосп в умовах воєнного стану переведений на посилений режим роботи. Тривалість робочого часу лісівників становить більше 40-годин на тиждень. Відповідно до змін в Кодексі законів про працю керівник лісгоспу може залучати працівників до роботи, оскільки лісгосп є об'єктом критичної інфраструктури, що забезпечує життєдіяльність населення.

Відповідно до ст. 14 та ст. 17 Закону України “Про охорону праці” лісівники проходять періодичні медичні огляди. Керівник лісгоспу фінансує витрати на проведення медоглядів та узгоджує план-графік їх проведення. В лісгоспі можуть притягнути працівника до дисциплінарної відповідальності або

відсторонити від роботи за відсутність інформації про проходження медичних оглядів.

Отже, робота з охорони праці в сучасних умовах в ДП“Ємільчинський лісгосп АПК” є різноманітною і складною. Керівнику лісгоспу необхідно створити безпечні умови праці для виконання лісосічних робіт згідно вимог законодавства, а лісівникам добросовісно їх дотримуватись, щоб зберегти життя і здоров'я в процесі праці.

Наступним етапом наших досліджень є вивчення досвіду організації та проведення лісосічних робіт в сучасних умовах.

РОЗДІЛ 3. ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ЛІСОСІЧНИХ РОБІТ В ДП “ЄМІЛЬЧИНСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”

3.1. Фінансування заходів з охорони праці щодо покращення умов праці в лісгоспі

Найважливішим напрямком роботи лісогосподарських підприємств є створення умов праці, що відповідають нормативно-правовим актам з охорони праці[9, 17, 35]. З цією метою в ДП“Ємільчинський лісгосп АПК” розробляють комплекс профілактичних заходів з охорони праці, які фінансуються відповідно статті 19 Закону України “Про охорону праці”. Фінансування запланованих заходів з охорони праці в ДП“Ємільчинський лісгосп АПК” складає 0,5% від фонду оплати праці за попередній рік та здійснюється керівником підприємства.

Відповідно до програми досліджень, нами вивчено існуючий обсяг фінансування заходів з охорони праці. Для цього ми проаналізували розділ “Охорона праці” у колективному договорі підприємства; форми статистичної звітності підприємства “Інформація про витрати на охорону праці у розрізі підприємства” за 2022 рік[10].

Аналіз вивчених матеріалів з фінансування заходів охорони праці представлено в таблиці 2. Встановлено, що фінансові витрати було направлено на усунення впливу шкідливих і небезпечних виробничих факторів, що можуть спричинити нещасні випадки на виробництві[15, 26, 31].

Найбільша частка витрат 671,3 тисяч гривень, направлена на забезпечення працівників лісгоспу засобами індивідуального захисту (спецодяг, спецвзуття, захисні окуляри, рукавиці, навушники, каски, а також миючі засоби) відповідно до Типових норм видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів захисту[16].

Обов’язковою умовою фінансування є систематичне проведення семінарів-навчання з охорони праці спеціалістами Державної служби України з охорони праці та перевірка знань лісівників[11].

Таблиця 2.

Фінансування заходів з охорони праці в лісгоспі за 2022 рік

Найменування заходів та засобів	План, тис. грн	Фактично, тис. грн
Усунення впливу небезпечних та шкідливих виробничих факторів на працюючих	27,7	27,7
Проведення атестації робочих місць, оформлення кабінетів з охорони праці, придбання наглядної агітації	45,5	45,5
Проведення інструктажів та семінарів-навчання з охорони праці	58,4	58,4
Забезпечення засобами індивідуального захисту	671,3	671,3
Забезпечення працівників спеціальним харчуванням, молоком або рівноцінними продуктами за шкідливі умови праці	13,1	13,1
Проведення медичних оглядів та професійного добору осіб	30,5	30,5
Всього:	846,5	846,5

Витрати на проведення навчання становлять 58,4 тис. гривень. Потрібно зазначити, що в лісгоспі увага приділяється фінансуванню організаційних заходів, які присвячуються Всесвітньому дню охорони праці. Фінансування здійснюється для оформлення куточків з охорони праці в кожному лісництві, наглядної інформації (стенди). Керівники лісництв регулярно поповнюють інформаційну базу нормативно-правовими актами, підручниками, посібниками, журналами з охорони праці.

Необхідно зазначити, що рівень фінансових витрат для проведення атестації робочого місця лісівників під час заготівлі лісу і переробки деревини знаходиться на високому рівні та становить 45,5 тис. гривень на рік.

Варто відмітити, що фінансування обов'язкових медичних оглядів для проходження працівниками займає не малу частку витрат і становить 30,5 тис. гривень на рік. Крім цього, на усунення небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які в процесі роботи можуть впливати на працівників виділяється 27,7 тис. гривень.

Найменші фінансові витрати становлять 13,1 тис. гривень на забезпечення лісівників безкоштовним харчуванням, молоком або рівноцінними продуктами харчування, які працюють в шкідливих та небезпечних умовах праці.

Наступним етапом досліджень є вивчення фінансування комплексних заходів і засобів на приведення основних фондів відповідно до вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Аналіз витрат на заходи, які фінансуються лісгоспом представлено в таблиці 3.

Дослідження існуючих витрат на заходи щодо приведення основних фондів у відповідність нормативно-правових актів з охорони праці за 2022 рік, показує наступне. Найбільші витрати в лісгоспі направлені на безпеку технологічного і виробничого обладнання і становлять 281,2 тис. гривень на рік. Висока частка коштів виділяється на обладнання санітарно-побутових приміщень та робочих місць – 210,7 тис. грн., а також на механізацію вантажо-розвантажувальних робіт – 184,5 тис. гривень.

Варто відмітити, що витрати є неоднаковими. Наприклад, витрати на захист від дії електричного струму і встановлення блискавковідводів становить – 65,0 тис. гривень; забезпечення системами кондиціонування та обігрівання працівників в холодний період року – 51,4 тис. грн.; автоматизація інформаційних систем охорони праці – 47,6 тис. гривень.

Таблиця 3.

**Приведення основних фондів у відповідність нормативно-правових
актів з охорони праці за 2022 рік**

Найменування заходів	План, тис. грн	Фактично, тис. грн
Безпека системи вентиляції та аспірації	16,0	16,0
Безпека системи природного та штучного освітлення	22,0	22,0
Захист від дії електричного струму, блискавкозахист	65,0	65,0
Механізація вантажо-розвантажувальних робіт	184,5	184,5
Безпека виконання робіт на висоті	13,7	13,7
Обладнання санітарно-побутових приміщень, обладнання робочих місць	210,7	210,7
Безпека систем кондиціонування повітря, споруди до обігрівання працівників на відкритому повітрі	51,4	51,4
Автоматизація інформаційних систем охорони праці, автоматичного та дистанційного керування технологічними процесами	47,6	47,6
Безпека технологічного та виробничого обладнання	281,2	281,2
Всього:	892,10	892,10

Щороку, лісгосп фінансує витрати на нормування систем природного та штучного освітлення – 22,0 тис. грн.; систем вентиляції та аспірації – 16,0 тис. грн.; забезпечення засобами захисту для роботи на висоті – 13,7 тис. гривень.

Крім того, щорічно в кожному лісництві поновлюють укомплектованість медикаментами аптечок долікарської допомоги.

Потрібно відмітити, що фінансуються витрати на пожежну безпеку, оскільки регулярно проводиться модернізація засобів протипожежної безпеки, перезарядка вогнегасників тощо.

Отже, фінансування заходів з метою покращення стану охорони праці в ДП“Ємельчинський лісгосп АПК” відповідає вимогам законодавства з охорони праці та існуючим потребам лісгоспу, а також направлене на профілактику нещасних випадків серед лісівників.

3.2. Сучасне проведення лісосічних робіт в ДП “Ємельчинський лісгосп АПК”

Лісосічні роботи в ДП“Ємельчинський лісгосп АПК” організовуються і проводиться в сучасних умовах згідно з вимогами законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці. Велике значення для трудового колективу мають Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості, а також примірні інструкції з охорони праці та карти технологічного процесу. Слід зазначити, що причинами смертельних нещасних випадків під час лісосічних робіт є порушення безпеки праці через відсутність карт технологічного процесу та інструкцій з охорони праці.

Потрібно відмітити, що в лісництвах складаються карти технологічного процесу розробки лісосік. Розробка технологічної карти включає інформацію, що в процесі заготівлі лісу впливає на безпеку праці лісівників. Основною інформацією є: технологічна схема та характеристика лісосіки з її ділянками,

чисельність професійної бригади та знарядь праці, перелік засобів індивідуального захисту, засобів протипожежного захисту, порядок та послідовність робіт, варіанти розташування бригад лісівників та техніки з урахуванням безпечної відстані, опис безпечних видів робіт під час організації та виконання лісосічних робіт, границі лісосіки з урахуванням чинників природних небезпек та небезпечних зон (електромереж, трас газо- або нафтопроводів, гідроспоруд тощо), місця встановлення за межами лісосіки заборонних знаків безпеки побутового приміщення бригади, зберігання паливно-мастильних матеріалів і техніки, акт підготовки лісосіки до розроблення. Враховуючи дану інформацію карта технологічного процесу повинна відповідати Правилам для безпечного виконання певних видів робіт та іншим нормативно-правовим актам з охорони праці [27, 28].

Необхідно зазначити, що керівник лісгоспу на період роботи страхує всіх лісівників від нещасних випадків на підприємстві відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві”[7].

В процесі вивчення досвіду проведення лісосічних робіт виявлено, що керівництво лісгоспу проводиться професійний добір працівників для заготівлі лісу, оскільки даний метод є найбільш дієвим у профілактиці виробничого травматизму.

Варто відмітити, що лісівники відповідно до вимог інструкцій охорони праці дотримуються внутрішнього трудового розпорядку та виробничої дисципліни. Працівникам лісгоспу також заборонено приступати до виконання трудових обов’язків в хворобливому стані, або алкогольному сп’янінні[27].

Керівництво лісгоспу створює умови для безпечного виконання всього переліку лісосічних робіт, враховуючи процес підготовки до роботи на лісосіках і виробничій території. Лісосічні роботи, які вважаються роботами з

підвищеною небезпекою виконуються бригадою лісорубів з чисельністю не менше трьох працівників, а організацію і технологічне керівництво роботами здійснює майстер лісу.

Фахівці територіального управління Державної служби України з охорони праці в Житомирській області з метою профілактики виробничого травматизму проводять консультації та перевірку знань з працівниками, які виконують лісосічні роботи та трелювання лісу (рис. 1.). Під час навчання лісівники відстежують потенційні небезпеки та прогнозують можливі наслідки[11].

Рис. 1. Навчання з охорони праці з працівниками лісгоспу

Перед початком роботи бригада лісорубів проходить первинний інструктаж з охорони праці, а результати проведення записують в “Журнал реєстрації інструктажів з охорони праці”, які засвідчують підписом особа, яка провела і особи з якими провели інструктаж. До рубок допускаються особи, які знають вимоги безпеки згідно нормативних актів і не мають медичних протипоказань.

Відповідно до вимог НПАОП 02.0-1.04-05 для працівників видають засоби для спилування, оброблення і переміщення дерев. Щоденно перед початком роботи керівник лісосічних робіт здійснює огляд бригади, наявність та справність інструменту (бензомоторних пил) і допоміжних засобів для звалювання дерев. Керівництво лісгоспу забороняє одному лісорубу звалювати дерева.

Для звалювання дерев бригада вальників забезпечується захисним інструментом, допоміжними пристроями та засобами індивідуального захисту відповідно до Типових норм безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту. Бригада лісорубів для роботи одягає сигнальні засоби індивідуального захисту (захисні каски і жилети) та фіксує пояс. Із допоміжних засобів використовують сокиру, ножівку, три вірьовки довжиною 50 м і лопату.

На ділянці проведення лісосічних робіт розміщують засоби для особистої гігієни (миючі засоби, вода, рушник), укомплектовану аптечку долікарської допомоги.

Відповідно до вимог інструкцій з охорони праці, лісосічні роботи зупиняються на час стихійних явищ (зливи, грози, блискавки, хуртовини, густого туману при видимості менше 50 м), а звалювання дерев бензопилками - в усіх випадках, особливо з настанням темряви [27]. Обов'язковою умовою при звалюванні дерев є швидкості вітру, яка не повинна перевищувати 11 м/с.

Необхідно відмітити, що перед початком проведення лісосічних робіт на відстані 60-70 м від місця звалювання дерев, працівники встановлюють на висоті 1,5 – 1,7 м від поверхні землі заборонні знаки безпеки з написом “Прохід і проїзд заборонено. Звалювання лісу” або “Обережно. Звалювання лісу”.

В лісгоспі під час розробки лісосіки бригада вальників лісу послідовно здійснює основні технологічні прийоми: звалюють дерева, обчищають сучки,

розміщують і розкрязовують хлисти. Бригаді лісорубів забороняється виконувати роботи, які суперечать правилам з охорони праці та вимогам інструкцій. Забороняється групове звалювання дерев способом збивання одного або декількох підпиляних дерев разом із іншим деревом та інші види робіт [28].

Отже, за результатами досліджень встановлено, що лісівники зосереджують свою увагу для проведення лісосічних робіт на дотриманні карти технологічного процесу та вимог інструкції з охорони праці, вчасно проходять навчання та інструктажі з охорони праці, використовують справні інструменти та засоби індивідуального захисту, а керівництво в свою чергу здійснює фінансування витрат на профілактику нещасним випадкам та проводить професійних добір працівників. Такі заходи допоможуть зробити безпечним не тільки лісгосп, а й галузь лісового господарства.

3.3. Стан протипожежної безпеки при лісосічних роботах

Дотримання вимог пожежної безпеки під час проведення лісосічних робіт є важливим напрямом роботи в ДП “Смільчинський лісгосп АПК”.

Основними законодавчими і нормативними актами з пожежної безпеки, що регулюють дотримання працівниками вимог пожежної безпеки при виконанні лісосічних робіт є Закон України “Про пожежну безпеку” та НАПБ А.01.001-2004 Правила пожежної безпеки в лісах України, які поширюються на лісгосподарські та лісопромислові підприємства [14, 29].

Керівники лісництв в зазначені терміни розробляють комплекс протипожежних заходів та складають оперативний план ліквідації лісових пожеж. Заходи контролює Державна служба надзвичайних ситуацій (ДСНС) в Житомирській області. Працівники ДСНС проводять контроль ЛПС (лісових пожежних станцій), забезпечення пожежною технікою, а згідно графіку

проводять навчання та перевірку дій лісівників на випадок виникнення лісової пожежі.

На території лісгоспу встановлено спостережні пункти, що оснащені сучасними відеокамерами, радіостанціями, за допомогою яких можна швидко виявити задимлення, незначні місця загорання і встановити точні координати осередку пожежі. Лісгосп забезпечив ЛПС пожежним транспортом, протипожежними засобами та інвентарем для гасіння лісових пожеж (табл. 4.).

Таблиця 4.

Наявність протипожежних засобів і пожежної техніки.

№ з/п	Назва	Кількість
1.	Система відеоспостереження	3
2.	Пожежно-спостережні вежі	3
3.	Пожежний автомобіль	3
4.	Автомобіль бортовий	4
5.	Трактор колісний	3
6.	Цистерни пожежні	3
7.	Пожежний напірний рукав, м.п.	100
8.	Мотопомпи	6
9.	Вогнегасники ранцеві лісові	35
10.	Радіостанція стаціонарна	3
11.	Радіостанція переносна	8
12.	Відра	60
13.	Спецодяг, комп.	15
14.	Бідони для води	6
15.	Лопати	30
16.	Сокири	30

Щорічно в лісгоспі проводиться підготовка до пожежонебезпечного періоду. Працівники ЛПС оглядають готовність наявної протипожежної техніки та інвентарю. Крім того, в пожежонебезпечний період пожежна охорона проводиться чергування та патрулювання лісових масивів з використанням засобів зв'язку.

Потрібно відмітити, що експлуатація засобів пожежогасіння, пожежної техніки дозволяється підготовленим працівникам, які мають посвідчення видане відповідно до вимог НПАОП 0.00-4.36-05 [14, 29].

В місцях проведення лісосічних робіт облаштовані місця для зберігання паливно-мастильних матеріалів (рис. 2.). Варто зазначити, що лісівникам забороняється користуватися бензиномоторною пилкою з несправною паливною системою та відкритим полум'ям, викидати ганчірки просочені мастилом або бензином, недопалки, негашені сірники.

Керівники лісництв регулярно проводять модернізацію пожежної техніки та обладнання, протипожежних засобів.

Рис. 2. Місце зберігання паливно-мастильних матеріалів

В лісгоспі перед початком пожежонебезпечного періоду проводять лекції та бесіди з аграріями та цивільним населенням, встановлюють біл-борди та банери з протипожежної безпеки. Крім того, лісівники оновлюють

мінералізовані смуги, протипожежні розриви та проводять очищення лісових масивів від захаращеності.

Таким чином, стан пожежної безпеки під час проведення лісосічних робіт є задовільним і відповідає нормативним актам пожежної безпеки.

ВИСНОВКИ

1. Фінансування заходів з охорони праці становить 0,5% від фонду оплати праці в лісгоспі за попередній рік і здійснюється керівником згідно з Законом України “Про охорону праці”.

2. Найбільша частка фінансових витрат направлена на забезпечення лісівників засобами індивідуального захисту для безпечного виконання лісосічних робіт та спецодягом для гасіння пожеж.

3. Керівництво лісгоспу проводить професійний добір працівників, оскільки даний метод є найбільш дієвим у профілактиці виробничого травматизму.

4. Лісоруби та вальники лісувчасно проходять навчання і перевірку знань з охорони праці для безпечного виконання лісосічних робіт, використовують справні інструменти для звалювання лісу, захисні спорядження та засоби індивідуального захисту.

5. Під час лісосічних робіт лісівники неухильно дотримуються вимог інструкцій з охорони праці та карти технологічного процесу.

6. Завдяки модернізації протипожежних заходів та техніки стан пожежної безпеки в лісгоспі задовільний.

7. В лісгоспі систематично проводиться облаштування території відповідно до вимог пожежної безпеки.

Рекомендації для безпечного виконання лісосічних робіт в ДП “Смільчинський лісгосп АПК”:

1. Інструкції з охорони праці доповнити інформацією про безпеку праці під час виконання лісосічних робіт в умовах воєнного стану;

2. Карту технологічного процесу доповнити розділом про звалювання лісу в надзвичайних умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Безпечні методи роботи при заготівлі лісу в умовах ДП “Коростенське ЛГ АПК”. *Ліс, наука, молодь* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 17-18.
2. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Безпека праці при організації та виконанні лісосічних робіт в ДП “Коростенське ЛГ АПК”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-123.
3. Бездітко Л. В., Авраменко С. В., Волнін І. О., Дмитренко А. В. Сучасні проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-прак. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 35-37.
4. Бездітко Л. В., Василенко А. М., Корбун В. І. Виробничий ризик в галузі лісового господарства. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Між. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 33-35.
5. Бездітко Л. В., Авраменко С. В., Волнін І. О., Дмитренко А. В. Сучасні проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 35-37.
6. Василенко А. М. Безпека праці при заготівлі лісу в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 68-70.
7. Гандзюк М.П., Желібо Є. П., Халімовський М.О. Основи охорони праці : підруч. Київ: Каравела, 2004. 408 с.

8. Дейнека А.М. Ефективність планування заходів з охорони праці на лісогосподарських підприємствах на основі оцінювання ризику виробничого травматизму. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2013, Вип. 23. С. 129-138.

9. Дейнека А.М. Пріоритетні напрямки перерозподілу коштів на профілактику виробничого травматизму на підприємствах лісової галузі *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2014, Вип. 24.2, С. 186–195.

10. Державне підприємство «Ємільчинський лісгосп АПК»
https://dpelg.com.ua/no_cache/novini/novina/article/dp-jemilchinskii-lisgosp-apk.html.

11. Державна служба України з питань праці. Джерело інформації.
[URL:https://dsp.gov.ua](https://dsp.gov.ua).

12. Дмитренко А. В. Безпека праці при проведенні лісосічних робіт в ДП «Ємільчинський лісгосп АПК». *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжн. наук.-практ. конф., м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 96-98.

13. ДНАОП 0.01-1.01-94 Правила пожежної безпеки України.

14. ДНАПБ 0.01-001-2004 Правила пожежної безпеки в лісах України.

15. ДНАОП 0.00-4.12-99 Типове положення про навчання з питань охорони праці.

16. ДНАОП 02.0-3.04-18 Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників лісового господарства.

17. Закон України “Про охорону праці ” від 01.01.2003 року.

18. Існюк С. Ю., Ковтун А. І. Охорона праці в лісовому господарстві. *Проблеми охорони праці в лісовому господарстві. Проблеми охорони праці,*

промислової та цивільної безпеки : зб. 25 всеукр. наук.-мет. конф. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 56-58.

19. Кодекс законів про працю. Редакція Закону N 871-12 від 20.03.91.

20. Корбун В. І. Стан охорони праці в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 128-130.

21. Кошовенко Ю. В., Бездітко Л. В. Ефективність системи управління охороною праці в умовах ДП “Овруцьке ЛГ”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. – Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 118-120.

22. Кошовенко Ю. В., Бездітко Л. В. Безпека при виконанні лісокультурних робіт в ДП “Овруцьке ЛГ”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-123.

23. Кошовенко Ю. В. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Організація роботи з охорони праці в лісових господарствах Житомирщини. *Ліс, наука, молодь* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-122.

24. Лесенко Г. Методика контролю стану умов та безпеки праці. *Охорона праці* . Київ : Каравела, №9, 2014. 40 с.

25. Мітюк Л.О., Дмитренко О.О. Проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки* : зб. 15 всеукр. наук.-мет. конф. Харків : НУЦЗУ, 2018. С. 231-235

26. НПАОП 0.06.02.005-94 Типове положення про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з пожежної безпеки на підприємствах в установах та організаціях.

27. Охорона праці у лісовому господарстві. Навчальний посібник / О. В. Войналович., Є. І. Марчишина, Т. О. Зубок, В. М. Степанишин., 2018. – 570 с.
28. Правила охорони праці для працівників лісового господарства талісової промисловості (НПАОП 02.0-1.04-05). Держнагляд охорони праці України від 13.07.2005 № 119. Київ : Відлуння, 2005. 475 с.
29. Правила пожежної безпеки в лісах України. Затверджено наказ Держкомлісгоспу України 27.12.2004 №278 [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text).
30. Радіонов М. О., Гора Р. М. Аналіз стану безпеки і здоров'я на роботі працівників лісової галузі України та заходи для його покращення. *Проблеми охорони праці в Україні*. Київ: ДУ “ННДПБОП”, 2021. 37(4). 50-56.
31. Романенко Н. В. Особливості вдосконалення навчання з питань охорони праці в Україні. *Проблеми охорони праці в Україні* : зб. наук. праць. Київ : ННДПБОП, 2010, Вип. 18. С. 94–99.
32. Степанишин В.М. Експертні дослідження професійного ризику на підприємствах лісового господарства. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість* : міжвідомч. наук.-техн. зб. Львів : Вид-во НЛТУ України, 2012, Вип. 38. С. 34-38.
33. Степанишин В. М. Підвищення ефективності охорони праці у лісовому господарстві на основі оцінювання виробничого ризику : дис. канд. техн. наук : 05.26.01 / Степанишин Василь Михайлович. Львів, 2015. –172 с.
34. Тисовський Л.О. Регресійний аналіз причин виробничого травматизму працівників Держкомлісгоспу України. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість* : міжвідомч. наук.-техн. зб. – Львів : Вид-во НЛТУ України, 2011, Вип. 37.2. С. 34-38.
35. Ткачук С. П. Методичні рекомендації по визначенню напрямків ефективного вкладення коштів в охорону праці на підприємстві /

Національний науково-дослідний інститут охорони праці (ННДІОП). Київ, 1999. С. 134-139.

36. Шалько А. В., Грималюк Б. Т., Чайковський Б. П., Павлик Н. І., Ярошович І. Г. Нова система управління охороною праці. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Гжицького*, Т. 16, №3 (60), Ч. 5, 2014. С. 252 – 261.

37. Фонд соціального страхування України. URL:<https://www.fssu.gov.ua/fse/control/mail/uk/index>.

38. Цимбал Б. М., Ткаченко О. О. Запобігання професійним ризикам у лісовому господарстві України. *“Молодь і технічний прогрес в АПВ”*. *Інноваційні розробки в аграрній сфері: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Том 2. Харків: ХНТУСГ, 2020. 281-284.